

لاس و خزال

له بهر تۆ نه بویایه ئهمن نهم ده کرد جووابی ئه حمدهد خانی سورچییه

ئهدی بۆ ده لاین: گۆلی دیلّه به با باکی له کهس نییه !

۸۲

سبجه نیی ئه برۆت بۆ ده کهم به که مهنده و سنگمت بۆ ده کهم به سو بهری قهزه بینایه

مه ترسه، بهو زووانه له شکری ئه حمدهد خانی سورچی و زوراری نایه

ههچ کهسینک چاوی له گۆشهی چاوی من بی، وه بزانه نوشتهی خدر و ئه لیلیاسی

له گهردنی دایه .

۸۳

ههزار جارت ئهمن بمرمهوه له بهر دو گۆشهی چاوه

خۆت نه کهی بی غیرهت و بهد ناوه

ده لاین: له ئه حمدهد خانی سورچی و زوراری ترساوه

به بی عومری حهق دهستی ایلاهی، ههچ کهس روحی نایتهوه تهواوه .

۸۴

زه نیی خۆت ده زنجیره ی زولفان، له سهه خالی شین ها تو چۆیانه

تهواوی عیلی سورچی و زوراری له گهڵ تۆیانه

ئهلعان فکری شهز و هه لالا و گو گۆیانه .

۸۵

ئهویش پئی گوت:

کیژئی! خهزاله شۆزی له جیی ژینگای غه رییم، ئهمن شوناسیم به کهس نییه

ئهمن میوانم له بهژنیکه باریک و دوچاوی به نکمییه

تیری تۆیه له جهه گم کردویه کارییه

له سهه ایاتیفاتی تۆ مه حتهلم: ئه گهر له سنگی تۆ بلند بی بۆنی هه لال و به بیون

و، به خش بی بۆنی عه ترییه

ئه حمدهد خانی سورچی و زوراری له کن من پیاو نییه .

[اگر] بخاطر تو نمیبود من احمدخان سورچی را جواب نمی‌کردم
پس چرا میگویند: سگ نر اگر بدنبال سگ ماده افتاد از کس باک ندارد!

۸۲

فردا برای تو ابرویم را کمند و سینه‌ام را برایت سپر قرایینه میکنم
مترس، بدین زودی لشکر احمدخان سورچی و زوراری نمی‌آید
هرکس چشمش بگوشه چشم من باشد، چنان بدان [که] نوشته خضر والیاس
بگردن دارد.

۸۳

هزار بار من قربان دوگوشه چشمت کردم
خودت را بی‌غیرت و بدنام نکنی
میگویند: [لاس] از احمدخان سورچی و زوراری ترسیده است
بی‌امر حق دست الهی، هیچ‌کس روحش تمام نمیشود (نمی‌میرد).

۸۴

بنگر به زنجیره زلفان، بر سر خال کبود آمد و رفت‌شان هست
تمام ایل سورچی و زوراری با تو [دشمن] اند
الان در فکر جنگ و دعوا و نزاع هستند.

۸۵

او (= لاس) هم به او گفت:
ای دختر! خزال رعنای غریب نوازم، من به کس شناسیم نیست
من از بشن باریک و دو چشم بنگی مهمانم
تیر توست در جگرم کار کرده است
بر سر التفات تو معظلم: که از سینه تو بوی آلاله و بابونه بلند شود و بوی عطر
بخش گردد

احمدخان سورچی و زوراری نزد من مرد نیست.

۸۶

چاویکتیم بۆ پکه به ئهستییره گهلایژ و، ایکم بۆ پکه به مانگ وهختی ئه گهر
ده گری په نایه

خه لک چاوه ژین، ده لین: ئه و شوکه بۆ مانگ هه لئایه ؟
شهیان غه زژی بی کرد، جهول و قهوهت به دست خودایه
مه ترسه! لاسه شوژی باله کان له بهر دووازده ههزار کسه هه لئایه
زولفی تۆکه مه نده، چیکه له گهر دنم دایه
حه فسیم، گیراوم، دست به سهرم، عیلاجم نایه
شهرت بی یان بیکه مه شوره تیک بی کپژ نهوه له تهواوی دونیا یه
مردن میوانی هه مو کسه، کسه له بهر مردنی هه لئایه
یان فهتج و نوسرتم وه گیر ده کهوی یان زوحم ده به مهوه بادی فه نایه
یان زوژیک ده مبینی به فهتج و نوسرتم یان له سفر قهیرم ده که یه وه شین و
واوه یلایه .

۸۷

خه زاله شوژ کوتی :
کوتی قسهی وا مه که، چون ئه گهر که و عاشق ده بی به کهوی
جهوت سالان من مه رگم زه پیشه تۆکهوی
چیکه مه ئه من به خۆم نییه، دلّم تۆی دهوی
دلّم برینداره، شهوی له تاوی تۆ ناسرهوی .

۸۸

له هابهینی من و تۆ دا ئه حمدر خان سه ره تانه
سه ری منت هه زار جار بیته وه به قوربانه

۸۶

يك چشمت را برايم ستاره گلاویز^۱ کن، و یکی را برايم ماه کن وقتی که پناه میگیری^۲
 خلق چشم براه اند، میگویند: امشب چرا ماه بر نمی آید؟
 شیطان غره بی کرد، حول و قوت بدست خداست
 مترس! لاس شور بالکان از برابر دوازده هزار کس نمیگریزد
 زلف تو کمند است، چه کنم در گردنم است
 حبسی ام، گرفتارم، دست به سرم^۳، عیلاجم نمی آید
 شرط باد یا شهرتی بسازم که آنرا در تمام دنیا بازگو کنند
 مردن مهمان همه کس است، کس از پیش مرگ نمیگریزد
 یا فتح و نصرت بچنگ می آورم یا روحم را به باد فنا میدهم
 یا روزی مرا با فتح و نصرت می بینی یا بر سر قبرم شیون و واویلا میکنی .

۸۷

خزال شور گفت :

گفت چنین سخنی مگو، چون اگر کبک عاشق کبک میشود
 مرگ من هفت سال پیش از مرگ تو باد
 چه کنم من [اختیار] به خودم نیست، دلم ترا میخواهد
 دلم زخم دار است، شب از تاب تو آرام نمیگیرد .

۸۸

در میان من و تو احمدخان سرطان است
 هزار بار سر منت بقر بان باد

۱- گلاویز (بفتح اول و یای مجهول): شعری «فرهنگ مهاباد» .
 ۲- شبهایی که ماه دیر هنگام (= مدتی از شب گذشته) طلوع میکند، میگویند: ماه پناه گرفته است . و آن شبها مصادف است با نیمه دوم هرماه قمری . در فرهنگ مهاباد به غلط «په ناگرتنی مانگ» خسوف معنی شده است. در کردی برای خسوف و کسوف لفظ «په نا» را بکار نمیبرند بلکه میگویند: «مانگ گیراوه» یا «روزگیراوه» .
 ۳- دست به سر: اسیر .

ئەگە پېتو لەو کارە فەتەح و نوسرەتت وەگەر کەوئ و پکەویە بەر دلانە
 قەرە زولفت بۆ دەکەمەو بە قەرە سۆرانە
 سەنگت بۆ دەکەمەو بە شانەى هەنگون ، ئەگەر نەخۆش بى و لوقمان بە تۆ
 بلىئى : شيرنى بۆ تۆ دەرمانە

ئەو جوتە مەمکەت بۆ دەکەم بە فینجان و بە ایستیکانە
 قولکەى گەردنمت بۆ دەکەم بە مەىخانە
 فەرەو ئەگەر برادەرت هەبە ، بلىئى : زۆزى ئەووە لىم بىن بە مەوانە
 زەردە خەنە و عەترى لىووت بۆ دەکەم بە کۆمەگ و پشٹیوانە
 لە بۆ زۆزى شەز و بلىسەى گەرەشین و ، بۆ تۆ بىتەو بە کۆمەگ و پشٹیوانە
 خالى گەردنم بۆیان لى پەیدا بى ، وەك سەحەىنان ئەگەر بۆن دەدا زەشە زىحانە
 گووارە و کرەمە کانت سەبرئک بۆ بىزىوم ، پکەونە حەزە کەت و جۆلانە
 هیندیک بلىئى : سەحراى مەحشەرە ، هیندیک بلىئى : آخرى زەمانە ، هیندیک
 بلىئى : خىر ! شەزە بەرمانە

هیندیکىش بلىئى : خىر ! ئەو زۆزەبە ، دىنا بۆیە وا بە تەمە ، مەنسورى هەلالاجە
 کەوتۆتە کىو بەزە کرانە
 ئەمن هەنەت بۆ دەکەم بە مەهەمانخانە

سەحەىنى تاو هەلنەبە و ، پاش بانگى ایوارى ، لىئى پکە بەقەدەم لىندان و بەسەیرانە
 باسکت آویزانى گەردنى پکەم ، بلىئى : ئەوە آشقە و ماشقەى مارن وا بونەوە آملانە
 گراویە بابم ! آرامى دلەم ! بە بى تۆ زەبى سەرم بەرمەوە گۆز و گۆزخانە
 هاشا لە جەننەتى زۆزى باقى ! نەوە کو پىم بلىئى : لاس بە دەستى ئەحمەدخانى

سورچى و زورارى هاوتۆتە زۆزى مردن و دەست لىك بەرمانە

اگر چنانکه در این کار فتح و نصرت بچنگ آوری و محبوب دلها واقع شوی
 زلف سیاهم را برایت قره‌سوران^۱ میکنم
 سینه‌ام را برایت شان انگبین میکنم، اگر ناخوش باشی و لقمان (= طیب) ترا
 بگوید: شیرینی برای تو درمان است

این دو پستان را برایت فنجان و استکان میکنم
 چاه گردنم را برایت میخانه میکنم
 بفرما اگر برادر (= دوست) هست، بگو: آن روزیست که از من مهمان شوید
 لبخند و عطر لبم را برایت کمک و پشتیبان میکنم
 برای روز جنگ و آتش‌گروشین، برای تو کمک و پشتیبان شود
 از خالهای گردنم بوی پیدا شود مانند ریحان سیاه که سحرگهان بوی میدهد
 گوشواره و کرمکها را آهسته برایت بجنبانم، بحرکت و جولانه بیفتند
 بعضی بگویند: صحرای محشر است، بعضی بگویند: آخر زمان است، بعضی
 بگویند: خیر! جنگ قوچ است

بعضی هم بگویند: خیر! آن روز است، دنیا برای آن تیره است، منصور حلاج
 است به کوه پاره کردن افتاده

من چهره را برایت مهمانخانه میکنم
 سحرگهان آفتاب بر نیامده و بعد از بانگ عصر در آن قدم بزن و سیر [و
 سیاحت] کن

بازویم را آویزان گردنت کنم، بگویند: اینان مارهای عاشق و معشوق‌اند چنین
 هم آغوش شده‌اند

عزیز من! آرام دل! ربی (= از خدا میخواهم) بی تو سرم را بگور و گورخانه ببرم
 حاشا از جنت روز باقی! نکند مرا بگویند: لاس بدست احمدخان سورچی و
 زوراری به روز مردن و هجران آمده

بیباو گه بی دسه لآت بو چی بی تا کرئی ، پیشه ی ههر واو یلا و داد و پارانه
له دهر گای چه بیی دانا

واهیمه نهت گرئی، دهمانچه ی دانسقه، قهره بینا، بیان هاو یژموه سهر ملانه
ئهو کاره خاترجهم ده بیی ، دانه نیشم به سهرگردانی و به بابان خشتوری و به
بابان ویرانه

تهدننا ده کهم لهو خودایه ی ئه گهر، بی گییان بوین ئه من وتو، خستوینیه سهر
روح و گییانه

تهدرقی بی، پهر به سهر بی، له نیو عیلی سورچی و زوراری و گییلانگیسیانه
حه زره تی جو برائیلی عومر بهر ، چومکه هدهمه شه معموره به عومری سو بجانه
آگادارت ئهو بی ا بو خاتری ئهو خودایه ی ئه گهر به کفله کو نیگ ئهو دنیایه ی
سهرانسهر دانا

خودای نه کهرده نی ئه تو شتیکت لی بی ، به هیلاک ده چم ، ده بی ژه هری هار
پکه مه وه نو شی گییانه

له پشتی و لاغت پکه زینیکی مورده سسه ی پیش به گوی مهرانه
تهنگه ی توند بکیشه، ژو پکه وه له دهر گای سو بجانه
عه شیره تی زور ژه شیدت دوژمن، سیلاوه، بی آمانه، هموی ده لئی شیری گهرمه لانه
موقه دهری حهق دهستی ایلاهی ژهد نا بیته وه به کس، ژهد نا بی و نا بیته وه پنپانه.

۸۹

نه لئی بی که سم و که سم له پشت نیه
ئه برؤمت بو ده کهم به تیر، پئی پکه وه تیر ئه ندازییه
قهره زولفت بو ده کهم به که مه ند، له نیو زنجیره ی زولفان دا سووارانم بو پکه وه

به ندی و حه قسییه

ئهو مژانگی چاومت بو ده که مه وه به ژمبی دهمزه شی هه ژده قدفیه

آدمی اگر بی اختیار بود کاری نمیتواند بکند، پیشه‌اش همانا، به درگاه حی‌دانا،
واویلا و داد و التماس است

واهمه ترا نگیرد، طپانچه دانسته، قرابینه، اینها را آویزان گردنت کن
خاطر جمع [باش] این کار (= جنگ) خواهد شد، به سرگردانی و بیچارگی و
بدبختی نشینم

تمنا میکنم از آن خدایی که، من و تو بی جان بودیم، بما روح و جان بخشید
به ترقی باشی، پر به سر (= سرافراز) باشی، در میان ایل سورچی و زوراری و گیلانگیسی
حضرت جبرئیل آمر بر، چون همیشه مأمور است بامر سبحان
او آگاه‌دارت باد! بخاطر آن خدایی که به يك‌کن فیکون این دنیا را سراسر
نهاد (= آفرید)

خدای ناکرده چیزی به سرت آید، به هلاک میروم، باید زهرمار نوش جان کنم
بر پشت اسبت زینی مرصع بگذار که پیش آن گوی مر جان باشد
تنگ آنرا تند بکش، بدرگاه سبحان روی بکن
عشیرت [های] بسیار رشید دشمن تو اند، سیلاب است، بی امان است، همه گویی
شیر گرم لانه‌اند
مقدر حق دست الهی به کس رد نمیشود، [مقدر] رد و پنهان نمیشود.

۸۹

نگویی بی کسم و کسم در پشت نیست
ابرویم را برایت تیر میکنم، با آن تیر اندازی کن
زلف سیاهم را برایت کمند میکنم، در میان زنجیر زلفان سواران را برایم
بند و حبس کن

مژگان چشمم را برایت نیزه دم‌سیاه هیچده بندی میکنم

ئەووە دەستا دروستی نەکردوو، کاری خولایە، ژەبی وا لە شانی کەس دانییە
 وە بزانه لە پشتتە دوواز دە هەزار سوواری سمیل سپی عەسلە کامەرییە
 عەتری وردە خالت بۆ دە کەم بە کۆمە گێک، لە کنت بێ لەبری خۆراک و آبدارییە
 ئەتۆ دە ئێبی بێ ترسم و ترسم لە کەس نییە
 مەگەر موقەددەری خولای بێم کاتەووە حەفسی و بەندییە
 فەرمو لە کولمیکە ناسک دو ماچ هەلبگرە، لەبری نانه شەکرینە ولوقمە قازییە
 هەتا حەوت زۆر برسی نابی، زەخیرە ی خۆت پێیە، ئەو زەخیرە لە آبداری
 کەس دا نییە

لیموی کالم براكینە، گە عەمرت کورتیش بێ، بۆ عەمر درێژییە
 ئەگەر ئەتۆ پکەویە شۆژی، ئەمن زولفت بۆ دە کەهەووە سێ بەنگییە
 نە ئێبی بێ کۆمەگم و هەلبەت بێ کەسم و کۆمەگم نییە
 گەر خەزالت لە پشت بێ، وە بزانه دە گەلتە عەسکەری عەبدول حەمید و تەواری
 لەشکری پیرە ژۆمییە
 گەردنت بۆدە کەم بە بەیداغ، بۆ تۆ پشٹیوانە، گەر تە نەز زول بی وەرە بن گەردنم،
 هیچ کەس زە فەری بە وێ نییە
 ئەگەر بێتو ئەمن وردە خالت بۆ وەدەر خەم و سبەحە ینان بزۆم بە لەنجە و بە کۆترییە
 عاشق وایە، مەست دە بی، هیچ آگات لە خۆت نییە
 وا دزدانی تیرە نەدازیت لە پشتی دە کەن چل سوواری غەیمییە
 کۆمەگت دە بێ ایشە لالا ئە لیا س لە بە حرئ و خدر لە چۆل و بە ژییە
 هومپەدە وارم بۆت دە ستە و دوعا بێ نوحی نە بییە
 لە پاش تو بە جێ نە مینێ خەزالت و خەزالتە شۆژی مەلا نە بی و خانزاد و خانزادە
 خانی حەرییە

هەزار جار سەری مەنت بێتەووە بە قوربانی سەرییە

این [نیزه] را استاد درست نکرده، کار خداست، چنین نیزه‌ای در شانۀ کسی نیست
 چنین بدان که دوازده هزار سوار سمیل سپی کامری^۱ در پشت تو [ایستاده] اند
 عطر خرده خال را برایت کمک فرار میدهم، بجای خوراک و آبداری نزد تو باشد
 تو میگوی بی ترسم و ترسم از کس نیست
 مگر مقدر خدا مرا حبسی و بندی بکند
 بفرما از گونه‌های نازک دو بوسه بردار، بجای نان شکری و لقمه قاضی^۲
 تا هفت روز گرسنه نمیشوی، ذخیره خودت را همراه داری، این ذخیره در آبداری

کس نیست

لیموی کالم را دست بزن، اگر عمرت کوتاه هم باشد، [این کار باعث] عمر درازی است
 اگر تو بجنگ بیفتی، من زلفم را برایت سه بنگی میکنم
 نکویی بی کمکم و البته بی کسم و کمکم نیست
 اگر خزالت در پشت باشد، چنان بدان که عسکر عبدالحمید و تمام لشکر روم
 پیر با تو همراه است

گردنم را برایت بیرق میکنم، [آن] برای تو پشتیبان است، اگر تنزل باشی
 زیر گردنم بیا، هیچ کس بدانجا ظفرش نیست
 اگر چنانکه من خرده خال را برایت آشکار کنم و سحر گاهان خرامان و
 کبوتروار بروم

عاشق چنین است، مست میشوی، هیچ آگهیت از خودت نیست
 چنان میدانی که چهل سوار غیبی در پشت تو تیراندازی میکنند
 انشاء الله الیاس در بحر و خضر در چول (= بیابان) و بر کمکت میشوند
 امیدوارم نوح نبی برایت دست و دعا شود (دعا کند)
 پس از تو خزال و خزال رعناهی ملا نبی و خانزاد و خاتزاده خان حریری بر جای
 (به میراث) نماند هزار بار سر من قربان سرت باد

۱- سمیل سپی کامری؛ بگفته بیتخوان نام یکی از طوایف کرد است .

۲- لقمه قاضی؛ نوعی شیرینی است .

هه تا ئه جهل نه به سهر میوانی گلی نییه
 دهست و دلت بگری، له خۆت هه لال که سنگیکی سپیه
 سنگ و بهرۆکی من تهخته، ئه و تهخته له بن هیچ پادشایهک دا نییه
 آخ! ئه وه نده نهمردوم پیکه وه دانیشتا ینایه به بی خهم و به آزادیه
 جا ئه من ورده ورده بو تۆم گێرا باوه قسه ی غه ربیی و غور به تییه
 تهمه شای گهر نیکی به خال که، هیندیك ده لاین: سپیه، هیندیك ده لاین: ماهیه
 کور! ئه تۆ ئه گهر خه زالت دۆست بی خه مت چیه ؟
 ایلتیغاتی من کۆمه گه، له شکره، پیکه نیی منته بو ده بی به له شکر و به پشتیوانیه
 ئه ما کهس له موقه دده ری خودای نازانی، قهزا و قه ده ر غه بییه
 بزۆ بی فکر به، خه یال هاوێژه به ندی دلیه
 حه ول و قهوت به خولایه، له خودا زییا تر کهسی دیکه کۆمه گ به تۆ نییه .

۹۰

ئهو جار ئه وه لاس ده لای :

ئه من مهستم، ایغیار نیم، کهمم بو هه لینه ئه و دو چاوه شه هینه
 به سم عه تری ورده لیتوت به سه ری دا پێژ ژینه
 به سم بو ئه مبه ر ئه و به ر پکه ئه و ئه برۆی په رێ پیره شه هینه
 کهمم به په نجه ی شمشال دهست بو سنگی یینه
 بهس عه سرین و ورده فرمیسک له چاوان هه لپوه رینه
 دۆرهن زه فەر به من نایا، ئه تۆ له دهستت کردوم دهست یینه
 ئه من به تۆ دهست به ستر او ده بم، خۆت عاجز نه که ی، خۆت مه شیوینه .

تا اجل نیاید سر مهمانِ گل نیست
 دست و دلت استوار باد، سینه سفید [م] را بر خود حلال کن
 سینه و برهن تخت است، این تخت در زیر هیچ پادشاهی نیست
 آه! ای کاش آنقدر زنده میماندم که میدیدم من و تو [روزی] بی غم و آزادانه
 باهم نشستهایم

پس من خرده خرده سخن غریبی و غربت را برای تو باز میگویم
 گردنی به خال را تماشا کن، بعضی میگویند: [گردن سی] است؛ بعضی میگویند:
 ماهی^۲ است

ای پسر! تو اگر خزال دوست باشد غمت چیست؟
 التفاوت من [برای تو] کمک است، لشکر است، خنده من برای تو پشتیبان و
 لشکر خواهد شد

اما کس مقدر خدا را نمیداند، قضا و قدر غیبی است
 برو بی فکر باش، به بند دل خیال مینداز
 حول و قوت بخداست، غیر از خدا کسی کمک تو نیست .

۹۰

این بار این [است] لاس میگوید: *من و مطاعات فریبی*
 من هستم، هوشیار نیم، کمتر با این دو چشم شاهین بمن بنگر
 بس عطر آب ظریف را بر سرم بپوشان
 بس این ابروی پر پیره شاهین را برایم اینور و آنور بکن
 با پنجه شمشاد کمتر دست به سینه بیار
 بس خرده اشک از چشمان فرو بریز
 دشمن بمن ظفر نمیزد، تو بدست من دستبند کرده ای (زده ای)
 من به (= بوسیله) تو دست بسته میشوم، خودت را عاجز نکنی، خودت را آشفته مکن.
 بقیه دارد

۱- سی، نوعی غاز وحشی. رك: «نامهای پرندگان در لهجه کردی» .

۲- ماهی: مراد از «ماهی» «صدف» است .